

ОДСЕК ВАСПИТАЧКИХ СТУДИЈА АЛЕКСИНАЦ

РАЗВОЈ ВРЕДНОСТИ У ОБЛАСТИ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Зборник радова са Деветнаесте конференције
„ВАСПИТАЧ У 21. ВЕКУ“

Бр. 23

Алексинач
2025.

РАЗВОЈ ВРЕДНОСТИ У ОБЛАСТИ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Зборник радова са Деветнаесте конференције са међународним учешћем
„ВАСПИТАЧ У 21. ВЕКУ“

Бр. 23

Издавач:

Академија васпитачко-медицинских струковних студија, Крушевац

Одсек васпитачких студија, Алексинац

Пиварска б.б. 18220 Алексинац

тел: (018) 804-323, 803-331

e-mail: skolazavaspitace@mts.rs

За издавача:

Др Зорица Дуковић

Главни и одговорни уредник:

Др Предраг М. Јашовић

Редакција: др Весна Краварушић, др Стојан Обрадовић, др Драгана Раденовић, др Садуша Реџић, др Радован Станојевић, др Игор Станојевић, др Александра Милошевић, др Горица Рајковић, др Марина Гавриловић, др Жељко Младеновић, др Милош Насковић, др Мирослав Кука, др Иван Јанковић, др Весна Стевановић, др Софија Симовић, проф. др Саша Радовановић, ФИЛУМ Крагујевац, проф. др Томислав М. Павловић, ФИЛУМ Крагујевац, , др Сашо Огненовски, Научно друштво Битола, проф. др Дмитро Чистјак, Институт за филологију Кијевског универзитета Тарас Шевченко, Украјина, др Лаура Гаравалхо, Универзитет у Милану, Италија.

Лектор:

Др Милутин Ђуричковић

Преводацац:

Др Игор Петровић

Технички уредник:

Славиша Петровић

Штампа:

Галаксијанис, Ниш

Тираж:

100 примерака

DEVELOPMENT OF VALUES IN THE FIELD OF PRESCHOOL EDUCATION
Book of proceedings from the nineteenth Conference
TWENTY-FIRST CENTURY PRESCHOOL TEACHER

No. 23

Publisher

The Academy of Applied Preschool Teaching and Health Studies
Aleksinac Department

Pivarska bb 18220 Aleksinac, Serbia

Phone: +381 18 804-323, 803-331

e-mail: skolazavaspitace@mts.rs

For publisher

Dr Zorica Dukovic

Editor-in-chief

Dr Predrag M. Jasovic

Editorial board: Dr. Vesna Kravarusic, Dr. Stojan Obradovic, Milos Naskovic, Dr. Sadusa Redzic, Dr. Radovan Stanojevic, Dr. Igor Stanojevic, Dr. Aleksandra Milosevic, Dr. Gorica Pavlovic Rajkovic, Dr. Marina Gavrilovic, Dr. Zeljko Mladenovic, Dr. Miroslav Kuka, Dr. Ivan Jankovic, Dr. Vesna Stevanovic, Dr. Sofija Simovic, Dr. Sasa Radovanovic, FILUM Kragujevac, Dr. Tomislav M. Pavlovic, FILUM Kragujevac, Dr. Saso Ognenovski, Scientific Society Bitola, North Macedonia, Dr. Dmitro Cistjak, Institute of philology at Taras Sevchenko University, Kiev, Ukraine, Dr. Laura Garavaglia, University of Milan, Italy.

Proofreader

Dr Milutin Djurickovic

Translator

Dr Igor Petrovic

Technical editor

Slavisa Petrovic

Printed by

Galaksijanis, Nis

Edition:

100 copies

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ	14
------------------	----

ПЛЕНАРНА ИЗЛАГАЊА

Биљана Т. Којовић

Марија Т. Белензада

РЕЗУЛТАТИ ПОДРШКЕ УНАПРЕЂИВАЊУ КВАЛИТЕТА РАДА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА КРОЗ ПРОЈЕКАТ „ИНКЛУЗИВНО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ“	17
---	----

Сандра Бацковић

ВРТИЋ КАО МЕСТО ЖИВЉЕЊА У СКЛАДУ СА ОСНОВАМА ПРОГРАМА

„ГОДИНЕ УЗЛЕТА“	25
-----------------------	----

Јасна М.Максимовић

ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ ВАСПИТАЧА КАО ДЕТЕРМИНАНТА

УНАПРЕЂЕЊА ИНКЛУЗИВНЕ КУЛТУРЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	29
---	----

1.

Махмут Челик

Рефиде Шахин

Ивана Котева

КРИТИЧКИ ПРИКАЗ НА ТРИ КЊИГЕ ПРИЧА

ЗА ДЕЦУ НЕЏАТИЈА ЗЕКЕРИЈЕ	41
---------------------------------	----

Миа Станојевић

Игор Станојевић

Миња Станојевић

РАЗЛИКЕ У АНТРОПОШКИМ ОБЕЛЕЖЈИМА

ДЕЧАКА И ДЕВОЉЧИЦА ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	47
---	----

Катарина Чутовић

Лазар Чутовић

МЕНАЦЕРИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	54
--------------------------------	----

Игор Станојевић

Миа Станојевић

Миња Станојевић

КРИВО СТОПАЛО	59
---------------------	----

Александра Милошевић

Александар Јовановић

САВРЕМЕНЕ АРХИТЕКТОНСКЕ ПОСТАВКЕ О ДЕТИЊСТВУ У

ПАРКУ ЧАИР; УЧЕЊЕ И РАЗВОЈ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ

УЗРАСТА У ОКВИРУ ПАРКА ЧАИР НА ПРИМЕРУ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТОНСКЕ АНАЛИЗЕ И СИНТЕЗЕ	67
---	----

Зоран Милић

Бојан Кмезић

ОЧУВАЊЕ ПОСТУРАЛНОГ ЗДРАВЉА ДЕЦЕ: РАЗВОЈНА ГИМНАСТИКА

КАО КЉУЧНА КОМПОНЕНТА	78
-----------------------------	----

Махмут Челик

821..512.161(497.7).09-93 Закерија Н.

„Госе Делчев,, Универзитет-Штип, Р. С. Македонија

Рефиде Шахин

„Меѓународни Балкански Универзитет,, -Скопје, Р. С. Македонија

Ивана Котева

„Госе Делчев,, Универзитет-Штип, Р. С. Македонија

КРИТИЧКИ ПРИКАЗ НА ТРИ КЊИГЕ ПРИЧА ЗА ДЕЦУ НЕЦАТИЈА ЗЕКЕРИЈЕ

Апстракт: Приче Нецати Зекерије за децу су веома значајан допринос књижевности за децу, посебно у области прозног дела за најмлађе, из његових књига „Деца из наше улице”, „Деца из нове улице” и „Ромео и Јулија из наше улице”, преведен је на све језике бивше Југославије и на многе европске језике. Нецати Зекерија је рођен 1928. године у Скопљу, умро 1988. године у Сремској Каменици. Један је од првих турских писаца послератне генерације у Р. Северна Македонија. Његов изузетан допринос издавању дејјих часописа (Севинч и Томурџук), чији је био главни и одговорни уредник од оснивања, остао је током година када су прве књиге за децу на турском језику објављене у Републици Северној Македонији. Говорећи о дејјим причама овог аутора, можемо истаћи да тај домен Нецати Зекерије има достигнућа на која можемо да се поносимо. Најзначајније је то што се главни јунак у причама Орхан претворио у прави симбол детета, које подједнако воле сви читаоци, без обзира на националну, верску или расну припадност. У Зекеријиним дејјим причама прави власници улице су деца. У овом раду потрудићемо се да направимо критички осврт на три књиге „Деца из наше улице”, „Деца из нове улице” и „Ромео”. и Јулија из наше улице“. Ове три књиге представљају једну целину. Нецати Зекерија је, у конкуренцији 60 значајних југословенских писаца за децу, награђена најпрестижнијом југословенском наградом у области књижевности за децу - Змајевом наградом.

Кључне речи: турска књижевност за децу у С.Р. Македонија, Нецати Зекерија, приче.

Увод

Нецати Зекерија, рођен је 1928. године у Скопљу, умро 1988. године у Сремској Каменици. Један је од првих турских писаца послератне генерације у Р. Северна Македонија. Његов изузетан допринос издавању дејјих часописа (Севинч и Томурџук), чији је био главни и одговорни уредник од оснивања, остао је током година када су прве књиге за децу на турском језику објављене у Републици С. Македонији. Говорећи о дејјим причама овог аутора, можемо истаћи да тај домен Нецати Зекерије има достигнућа на која можемо да се поносимо. Нецати Зекерија је, у конкуренцији 60 значајних југословенских писаца за децу,

награђена најпрестижнијом југословенском наградом у области књижевности за децу Змајевом наградом (Челик, 2021: 96).

Критички Приказ На Три Књиге Прича За Децу Нецатија Зекерије

Приче Нецати Зекерије за децу су веома значајан допринос књижевности за децу, посебно у области прозног дела за најмлађе, из његових књига **„Деца из наше улице”**, **„Деца из нове улице”** и **„Ромео и Јулија из наше улице”**, преведен је на све језике бивше Југославије и на многе европске језике.

Најзначајније је то што се главни јунак у причама Орхан претворио у прави симбол детета, које подједнако воле сви читаоци, без обзира на националну, верску или расну припадност. У Зекеријиним дејим причама прави власници улице су деца.

У овом раду потрудићемо се да направимо критички осврт на три књиге **„Деца из наше улице”**, **„Деца из нове улице”** и **„Ромео”**. и **Јулија из наше улице”**. Ове три књиге представљају једну целину.

„Деца из наше улице” прича о деци из скопске улице у старом делу града пре катастрофалног земљотреса 1963. године у Скопљу. Такоер у причама ове књиге све теме се баве догађајима из свакодневног живота деце, као и односа родитеља и деце са улице. Има 78 страница, садржи укупно 35 кратких прича, у којима је главни јунак Орхан.

Наслов књиге преузет је из истоимене прве приповетке, па Орхан и његови другари из исте улице почињу са својим уобичајеним дејим играма и разним доживљајима. У следећој приповеци **„Прича рођена у библиотеци”** Орхан је пред библиотекарком и неодлучан је коју ће књигу изабрати, јер, заправо, још не зна ни да чита. Тако библиотекарка схвата да је пред њом дете које још не иде у школу, па му прича приче из прве књиге која јој се дочепа, а то је прича **„Снежана и седам патуљака”**. Орхан се захваљује љубазном библиотекарку и жури да исприча причу коју је управо чуо својим другарима са улице, који такође још нису кренули у школу.

Тако су дивни трагикомични доживљаји деце са улице низани у причама; Ко је храбар, Узео је ђавола и вратио га, Стари поштар, Црвени балон, Како Орхан остварује слободу, Чеге се Орхан плашио, Прича о бору, тужна и радосна, Зар ти нисам рекао, Колару, пењу се отпозади, Оркестар, Телефон, Бели бркови, Како је кривац откривен, Поклон за мајку, Зашто није рекао, И отац и мајка су најлепши на свету, За инат, Две кашике слатког, Прича о псу играчки и правом псу, Врана је рекла, Лукави Орхан, Хоће ли наша кућа такође да горе, Испред прозора са играчкама, Орханова првоаприлска шала, Тунел, Исте канте, Вода и поморанца нису

исти, Кратке ноге лажи, Аутобуси на спрат, Сан, Зашто аутобуси не стани, читам ову књигу и Орханови се селе у нови дом.

На извештај начин, сами наслови наговештавају њихов садржај, при чему се Орхан увек појављује као главни јунак. Књига је првенствено намењена деци од петог до осмог разреда, мада постоје приче доступне и за разумевање млађе деце. Све теме се баве догађајима из свакодневног живота деце, као и инцидентима односа родитеља и деце са улице(Челик, 2021:98-99).

У „Деци из нове улице” објављено је 1973. године, у издању „Бирлика”, има 65 страница и садржи укупно 27 кратких прича. Иста књига је наставак „Деце из наше улице” и садржи кратке приче које говоре о доживљајима главног јунака Орхана у новом стану, након што им је стара кућа срушена током катастрофалног земљотреса 1963. године у Скопљу. Наслов књиге обухвата општи појам за све кратке приче у њој.

За боље разумевање садржаја приповедака у овој књизи било би добро пренети уводну напомену аутора која каже: „Често ме питају да ли је Орхан заиста постојао?“ Да ли је Орхан дете? Ко се крије иза имена Орхан? Рећи ћу вам истину – Орхан је постојао. Постојала је и пре и после земљотреса у Скопљу. Не постоји ништа што он не воли. Неуморно трчи, бар је сва доброта и лепота његова. Да, не постоји ништа што Орхану није привлачно. Његове су воћке, њиве, брда. Али највише воли да се смеје, па каже: „Насмејана деца су лепа, а уплакана деца су ружна,,.

Овог пута у причама „Деца из нове улице” појављује се и слатка девојка Севил, Орханова другарица, па заједно деле срећна и тужна искуства у новој улици. Простор у коме се догађаји одвијају у новој улици, са Орхановим новим пријатељима.

У првој причи из књиге „Деца из нове улице“ Орхан се коначно радује када сазна да је његова птица из кавеза у старој кући успела да се спасе, иако остаје загонетка: Ко је отворио птичји кавез?! Наслов прве приповетке у овој књизи је Прича о птицама.

Кратка прича „Севил” говори о истоименој девојци плавих очију и црвене косе, која живи у истој деветоспратници. Након што Орхан примети да и Севил иде у исту школу, па чак и у исти разред, он се зближава, па се убрзо спријатељи. У међувремену, чим нека лоша деца почну да досађују Севили, Орхан јој прискаче у помоћ и каже: „Не бој се, ту сам да те заштитим“. После овог догађаја, Орхан је осетио како расте и постаје све јачи.

Ту су приче о Фићу и деци, случајном „падању” чоколаде у Орханов цеп у продавници, болесној учитељици коју је заменила учитељица која ученицима задаје тежак домаћи задатак, прича о

шапутању ученика током испитивања. , о томе да ли је број 13 вештица, и још толико занимљивих згода из живота Орхана и његових нових пријатеља.

Слични инциденти се срећу и у овој књизи, као и у „Деци из наше улице“, само што је овога пута већина прича намењена ученицима виших разреда осмогодишњих школа, док су први знаци децје симпатије између дечака и девојке су наговештене.

Ове, као и приповетке у „Деци из наше улице“, немају чисто дидактички карактер, иако ненаметљиво поучавају (Челик, 2021: 99).

Већина прича из књиге „Деца нове улице“ има за циљ развијање децје маште и неговање навика о свему лепом и позитивном у животу и лепом понашању међу људима уопште у животу.

А у књизи приче **„Ромео и Јулија из наше улице„** објављена је 1978. године, у издавачкој кући „Тан“ из Приштине, има 63 странице и садржи укупно 26 кратких прича. Тајну зашто се ова књига тако зове аутор открива на крају, где се каже: „Сада Севил студира у Истанбулу, а Орхан у Скопљу. Непрестано се дописују. „Севил увек своја писма потписује са Јулијетом, а Орхан са Ромеом.

Ова књига је наставак књиге „Деца нове улице,,. Обрађује теме из ране младости главних јунака Орхана и Севила, где некадашња пријатељска топлина између два главна лика већ прелази у искрену младалачку љубав.

И сами наслови наговештавају теме и садржаје појединачних прича: Орхан и Севил из нове улице заклињу се на верност. Наслови приповедака су: Упознајмо Севиљу, Поздрави гумицу, Орханова критика, Прича о зеленој боји, Прича о дрвету са урезаним срцем, Прича о цвећу са блокова за цртање, Орханове новокупљене панталоне, Завист око жуте боје, Шамивче, Како је Орхан постао бољи, Игра ветра, Шишкова шала, Зашто Орхан тога дана није ишао у школу, Није ли ово моје лице, Лаж са репом. , Ствар је изашла на видело, Шта Орхан воли а шта не, Инцидент током пикника, Севилов портрет нацртан на отвореном простору, Писмо о томе поред кога ће Севил седети, Последњи писмени задатак, Севилов дневник, Орханова песма и Зашто Орхан а Севил није извршио самоубиство или зашто човек кога можеш да убијеш кад је живот тако леп (Челик, 2021: 101-102).

Приче из ове књиге намењене су ученицима који су завршили осмогодишњу школу. Управо због те чињенице има више лирског певања и више етике у приказу односа између два главна лика.

Закључак

На крају нашег критичког осврта на Неџати Зекерије, језик који он користи у причама је веома чист, јасан, лак и привлачан читаоцу, што је једна од најзначајнијих компоненти популарности аутора међу децом, како од турске заједнице, тако и од других заједница младих читалаца у Републици Северној Македонији, на Балкану и у Републици Турској.

Већина прича из књиге има за циљ развијање дечје маште и неговање навика о свему лепом и позитивном у животу и лепом понашању међу људима. Видљиво је и настојање аутора да у потпуности превазиђе поучавање и изношење позитивних примера чак и када то није најпотребније, што је понекад случај са неким другим његовим причама из прве две књиге.

Литература

- Bir Tutam Hikaye, (2008).NİD Mikenā, Manastır,
Hayber Abdülkadir, (2001), Makedonya ve Kosova Türklerinin edebiyatı, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, İstanbul,
Iz savremene turske poezije u Jugoslaviji(1987)., Medjunarodna književna manifestacija – Sarajevski dani poezije, Sarejevo,
Kaya, F. (1990),Yugoslavya Türk hikayesi antolojisi, Birlik yayınları, Üsküp,
Ülker, Ç. (1998), Makedonya Türk öyküsünde kimlik sorunu, T.C. Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara,
Zekerija , N.(1968), Bizim sokağın çocukları, Sevinç yayınları, Üsküp,
Zekerija , N.(1985),Dijeca triju ulica, Veselin Masleša, Sarajevo,
Zekerija N.(1981), Buket, IRO “Veselin Masleša”, Sarajevo,
Zekeriya N. (1967), Eski sokağın çocukları, Detska Radost, Üsküp,
Zekeriya, N. (1973)Yeni sokağın çocukları, Birlik yayınları, Üsküp,
Zekeriya, N. (1978), Bizim sokağın Romeo ve Julieti, Tan yayınevi, Priştine,
Zekeriya, N. (1988), Orhan, Birlik yayınları, Üsküp,
Друговац, (1986), Повоени македонски писатели 1, Наша Книга, Скопје,
Друговац, N. (1975).Македонски писатели за деца, Македонска Книга, Скопје,
Челик, М (2021), Критички осврт кон расказите са деца на првата повоена генерација на турските писатели во Македонија, Јени Балкан, Скопје.

**Mahmut Celik
Refide Saini
Ivana Koteva**

**CRITICAL REVIEW OF THREE CHILDREN’S STORYBOOKS BY NECATI
ZEKERIYA**

Summary

Necati Zekeriya's children's stories represent a significant contribution to children's literature, particularly in the realm of prose for the youngest readers. His books, "Children from Our Street," "Children from the New Street," and "Romeo and Juliet from Our Street," have been translated into all languages of the former Yugoslavia and many European languages. Born in 1928 in Skopje, he passed away in 1988 in Sremska Kamenica. He was one of the first Turkish writers of the post-war generation in the Republic of North Macedonia. Zekeriya made an exceptional contribution to children's magazine publishing, notably "Sevinç" and "Tomurcuk," of which he was the chief editor from its inception. His influence remained strong during the years when the first books for children in the Turkish language were published in the Republic of North Macedonia. Speaking of the children's stories by this author, it's worth noting that Necati Zekeriya's domain has achievements we can be proud of. The most significant aspect is that the main character in Orhan's stories has become a true symbol of childhood, equally beloved by all readers, regardless of national, religious, or racial affiliation. In Zekeriya's children's stories, the real owners of the street are the children. In this review, we will critically examine three books: "Children from Our Street" "Children from the New Street," and "Romeo and Juliet from Our Street." These three books form a cohesive whole. Necati Zekeriya was awarded the most prestigious Yugoslav literary award for children's literature - the Zmaj Award - in competition with 60 significant Yugoslav writers for children.